ואי ס"ד מחזיר דוקא מאי איריא מולק אפי' שוחט נמי אלא לאו שמע מינה אף מחזיר ומתני' בדלא אהדר א"ר ינאי יקבלו הרובין את תשובתן דקתני נמצא כשר בשחיטה פסול במליקה כשר במליקה פסול בשחיטה למעוטי מאי לאו למעוטי מחזיר סימנין לאחורי העורף דלא אמר רבה בר בר חנה לא למעוטי שן וצפורן שן וצפורן בהדיא קתני להו אלא א"ר ירמיה למעוטי מוליך ומביא הניחא למ"ד מוליך ומביא במליקה פסול אלא למ"ד [א]כשר מאי איכא למימר בני ר' חייא סברי לה כמ"ד מוליך ומביא במליקה פסול אמר רב כהנא [ב]מצות מליקה קוצץ ויורד וזו היא מצותה סבר רבי אבין למימר קוצץ ויורד אין מוליך ומביא לא א"ל ר' ירמיה כ"ש דמוליך ומביא במליקה כשר ומאי זו היא מצותה אימא אף זו היא מצותה: א"ר ירמיה אמר שמואל כל הכשר בשחיטה כנגדו בעורף כשר במליקה הא פסול בשחיטה פסול במליקה למעוטי מאי אילימא למעוטי עיקור סימנין והא תני רמי בר יחזקאל [ג]אין עיקור סימנין בעוף אמר רב פפא למעוטי ראשו פשיטא [ד]ממול ערפו אמר רחמנא ולא בראשו מאי ראשו שיפוי ראשו כגון דנקט משיפוי ראשו והגרים ואזל עד דמטא תתאי וכדרב הונא אמר רב אסי דאמר רב הונא אמר רב אסי [ה]הגרים שליש ושחט שני שליש פסולה אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי הא דתני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין בעוף לא אמרן אלא [ו]למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה

אבל

ואי ס"ד מחזיר דוקא. ומתני' דקתני [א]מליקה כשרה בשהחזיר קמיירי דאי לא החזיר פסולה שוחט אמאי פסולה מאי שנא עורף מלצדדין אלא לאו ש"מ אף מחזיר קאמרי ומתני' בדלא אהדר ולא הויא מתני' לא תיובתייהו ולא סייעתייהו: **יקבלו הרובין את תשובתן.** הנערים בני ר' חייא: **למעוטי מאי.** אי משום דעורף פסול בשחיטה וכשר למליקה וצואר כשר לשחיטה ופסול במליקה הא תנא ליה: **לאו למעוטי חוזר סימנים.** דכשר בשחיטה ופסול במליקה ואיידי דתנא [ב]כשר בשחיטה ופסול במליקה תנא נמי כשר במליקה פסול בשחיטה: **לא למעוטי שן וצפורן.** ומשום סיפא נקט לה כשר במליקה פסול בשחיטה למעוטי שן מחוברת וצפורן מחוברת דפסולה בשחיטה והכי קאמר כשר במליקה כגון צפורן מחוברת פסול בשחיטה וכיון דאשמועי' צפורן הוא הדין לשן דטעמא משום מחובר הוא ואיידי דתנא סיפא תנא נמי רישא: **שן וצפורן בהדיא תנא להו.** לעיל (דף טו:) במתני' חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים והצפורן ואוקמינן (יח.) במחוברת. ואית דמפרשי דמרישא ממעט שן תלושה וצפורן תלושה דכשר בשחיטה ופסול במליקה ולא היא דא"כ למה הוזכר שן וצפורן לימא הכי למעוטי תלוש דפסול במליקה אלא תלוש לאו מילתא היא דנימא כשר בשחיטה ופסול במליקה דהא בתלוש לא מיקריא מליקה ואפי' מליקה פסולה לא מיקריא דהא פירש לן קרא דמליקה בעצמו של כהן היתה ובכלי לא מיקריא מליקה דלא אשכחן בכלי דמיקריא מליקה ומנא תימרא דמליקה בעצמו של כהן דתניא בשחיטת קדשים בפרק קדשי קדשים (זבחים דף סה.) והקריבו הכהן אל המזבח [ג] וכי תעלה על דעתך שזר קרב גבי מזבח אלא מגיד שלא תהא מליקה אלא בעצמו של כהן ולההוא לישנא פרכינן שן וצפורן בהדיא קתני להו בתורת כהנים כדפרישית והא נמי ליתא דלא פרכינן בהדיא קתני לה אלא א"כ שנויה במשנה דרוב ברייתות שבתורת כהנים ושבתוספתא שנאום חכמים במשנתינו ולא פרכינן הכי אלא היכא דסתם במתניתין תרי זמני או בחד מסכתא או בתרתי: **למעוטי מוליך ומביא.** דכשר בשחיטה ופסול במליקה ומשום רישא נקט לה ואיידי דתנא רישא תנא סיפא: **הניחא למאן דאמר כו'.** פלוגתא דרב הונא [ד]ורבה היא לקמן בשמעתין (ע"ב): **סברי לה כמ"ד פסול.** ומוקמינן למתני' למעוטי מוליך ומביא: **קוצץ ויורד.** בלא הולכה והובאה: **כ"ש כו'.** דכל כמה דלא ממעט קרא בהדיא כדממעט סכין וצואר כי עביד מליקה בשחיטה[ה] טפי עדיף: **אמר שמואל כל הכשר כו'.** שמואל לאו בהלכות שחיטה איירי דא"כ איכא למפרך טובא דאי סבר מוליך ומביא במליקה פסול הא איכא מוליך ומביא דכשר בשחיטה ופסול במליקה ואיכא תלוש ואי קסבר מוליך ומביא במליקה כשר [ו]וכל שכן קוצץ ויורד כדאמרינן קשיא סיפא דדייקינן הא פסול פסול והא איכא קוצץ ויורד דפסול בשחיטה וכשר במליקה אלא שמואל בהכשר מקום שחיטה קא איירי כל מקום הראוי בצואר לשחיטה ראוי למליקה לעומתו מאחוריו במול עורף[ז]: ופרכינן **הא פסול פסול.** דעל כרחין שמואל משום הך דיוקא נקט לה דאי משום היא גופה לאשמועינן דכל מול העורף כשר למליקה הא בהדיא תני לה במתני' אלא שמואל פסול אתא לאשמועי' ולמעוטי מאי דכיון דפסול בשחיטה יהא פסול במליקה למעוטי למעלה מן הצואר דפסול במליקה לא אצטריך דהיינו עורף ממש ובהדיא כתיב ממול ערפו ולא ערפו: **אילימא למעוטי סימנים שנעקרו.** דכיון דאין אותו צואר כשר לשחיטה אין עורף כנגדו כשר למליקה: **והא תני רמי.** דאפי' לשחיטה כשר: **ראשו פשיטא.** קרא בהדיא כתיב: **שיפוי ראשו.** משהתחיל הראש לשפע [ח]ואי נמי שיפע מליקתו: **והגרים ואזל עד דמטא תתאי.** לסימנים נגד מקום שחיטה וגמר [ט]מליקתו שם דאי עבד רובא בשיפוי הראש דהיינו עורף ממש לא איצטריכא ליה לשמואל דהא מול בהדיא כתיב אלא מיעוטא הוא דעבד התם ואשמועי' שמואל דכי היכי דמיפסלא שחיטה משום התחלת אותו מקום וכדרב הונא כו' אף על גב דרובא במקום שחיטה מיפסלא נמי מליקה: **למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה.** אלא מדברי סופרים. [י]ורבי אלעזר אמרה בפרק השוחט (לקמן דף כח.):

אבל

לא למעוטי שן וצפורן. מה שהקשה בקונטרס לאותן שמפרשים דאיירי בתלושים [י]ולא שייך למפרך תינח מברייתא אלא אם כן שנויה במשנה נראה דלא קשה דהא נמי שמעינן ממתני' בזבחים בפרק חטאת העוף (דף סח.) דתנן מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה אלמא תלוש פסול במליקה ומיהו קשה קושיא אחרת שהקשה דה"ל למימר למעוטי תלוש והוי כל תלוש בכלל וא"ת ולפירושו דאיירי במחוברין היאך שן כשרה במליקה הא בעי ימין דמלק בשמאל פסול כדתנן בפרק חטאת העוף (ג"ז שם) וי"ל דלא נקט שן שיהא שן כשרה למליקה אלא כלומר דלא מיפסל מטעם מחובר כמו בשחיטה ועי"ל דשמאל גרע משן כדאשכחן לענין חליצה דאמרינן בפרק מצות חליצה (יבמות דף קה.) דגידמת חולצת בשיניה ובירושלמי משמע דחליצה בעי ימין דאמרינן בירושלמי כילד היא עושה מתירתו בימין ותופסתו בשמאל וגוררתו בימין כדי שתהא חליצה בימין והתרה בימין ושמא אין כל כך ראיה דדלמא ליכא עיכובא בימין אלא לכתחלה בעי ימין והוא הדין אם חלצה בשמאל דחליצתה כשירה והא דלא קאמר למעוטי דורס דכשר למליקה ופסול לשחיטה משום דבהדיא קתני לה גבי שחיטה בפ' ב' (לקמן ל:) דפסולה דתנן אם התיז את הראש בבת אחת פסולה ואי אשמעינן דכשר במליקה א"כ ה"ל למתני אפכא פסול בשחיטה כשר במליקה דהוה משמע שפסוט לנו בשחיטה: **אילימא** למעוטי עיקור סימנים. לפירוש הקונטרס[א] דבעיקור סימנין הוי טרפה תימה אמאי אצטריך לאשמועי' דכי היכי דעיקור פסול בשחיטה פסול נמי במליקה מאין היה לנו להכשיר במליקה יותר מבשחיטה והלא מלק ונמצא טרפה פסול לכולי עלמא אלא דפליגי ביבמות בפרק [ט](קדשי קדשים) (דף סט.) אי מליקה מטהרת מטומאת נבלת עוף טהור או לאו וכן תימה לרבא בר קיסי דקאמר לא אמר רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנים לעוף אלא במליקה ולא בשחיטה מאי שנא דנקט עיקור מכל שאר טריפות וכן תימה דקאמר בסמוך (א) [כ][אלא] למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אין עיקור [ל](אבל למ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה יש עיקור) היאך תלוי זה בזה מ"מ הוא אסור משום טרפה דמה לי טרפה זו ומה לי טרפה אחרת דכיון שנטרף העוף שוב אין מועיל לו נחירה אלא להוציא מידי נבילה למאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה כדמוכח בריש השוחט (לקמן כח.) אבל לדברי הלכות גדולות אתיא כולה סוגיא שפיר דלא הוי טרפה על ידי [מ]שחיטת סימנין והכי קאמר אילימא למעוטי עיקור סימנין כי היכי דהלכתא גמירי לה דאין השחיטה מועלת שם אף על פי שאינו נטרף בכך כמו כן במליקה שוב אינו נמלק אף על פי שאינו טרפה והא תני רמי בר יחזקאל כו' ופליג אההיא דנשמטה הגרגרת כדפירש בקונטרס אבל אהך דתני לוי [נ] כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדו בעוף לא פליג דאפילו בבהמה אינה טרפה בכך אבל לפירוש הקונטרס פליג נמי אלוי וניחא השתא דרבא בר קיסי וכולה סוגיא: **לא** אמרן אלא [ס]למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה. אין להקשות לדידיה היכי משכחת נבלת עוף טהור דמטמא בגדים אבית הבליעה דנהי דלא בעי שחיטה נחירה מיהא בעי בסימנין כדמוכח לקמן בריש פרק ב' (דף כח.) דקאמר מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה [ע]כיון דתבר שדרה ומפרקת הויא טרפה תיהני [א]לה סכין לטהרה מידי נבלה אלמא סימנין דוקא מטהרין ובשדרה ומפרקת חשיב טרפה [פ]והשתא [צ](משכחת נבלת עוף טהור כשחתך שדרה ומפרקת ורוב בשר קודם שהגיע לסימן) תיהני ליה סכין לטהורי מידי נבילה והא דנקט בהתכלת (מנחות מה.) גבי נבלה וטרפה לא יאכלו הכהנים דאצטריך סד"א הואיל ואשתרי מליקה גבייהו אשתרי נמי נבלה לאו דוקא דנבלה לא הוי כדמוכח לקמן [יא]כמו שהבאתי מפרק ב' (לקמן דף כח.) אלא כלומר טרפה וקרא נקט נבלה אגב טרפה:

מפני

עין משפט נר מצוה

קמה א ב ג מיי' פ"ז מהל' מעשה קרבנות הלכה כג:

◆

שיטה מקובצת

[א] ומתני' דקתני מליקתו כשרה כשהחזיר: [ב] ואיידי דתנא רישא כשר בשחיטה ופסול במליקה תנא נמי סיפא כשר: [ג] והקריבו הכהן אל המזבח ומלק וכו' וכי תעלה: [ד] וכ"ש קוצץ ויורד. נ"ב נ"א וה"ה קוצץ וכו': [ה] וגמר רוב מליקתו שם דאי עבד: [ו] אלא מדר"ס ור' אלעזר הקפר אמרה: [ז] דאיירי בתלושין דלא שייך: [ח] וכן תימה דקאמר בסמוך הא דתני אין עיקור וכו' לא אמרן אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אבל למ"ד: [ט] ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה נהי נמי דכיון דתבר שדרה ומפרקת: [י] ובשדרה ומפרקת חשיב טרפה והא דנקט בהתכלת: [יא] כדמוכח לקמן מה שהבאתי מפי שני אלא כלומר:

◆

רבינו גרשום

א"ר ינאי יקבלו הרובין את תשובתן שאומרי' אף מחזיר ומתניתין בדלא אהדר שכן מצינו כשר בשחיטה פוסל במליקה דקתני כשר וכו' וכשר למעוטי מאי שאינו כשר[א] בשחיטה מאי לאו למעוטי שאינו מחזיר סימנים לאחורי העורף ושוחט כלומר שאינו שוחט מאחורי הצואר וזו כשר במליקה לאחורי הצואר וזו היא שאמרן כשר במליקה פסול לא למעוטי שן וציפורן כלומר דשן וציפורן דפסול בשחיטה: שן וצפורן בהדיא קתני להו חוץ ממגל קציר והמגרה והשינים והציפורן וכו' למעוטי מוליך ומביא דכשר בשחיטה ופסול במליקה: למעוטי מאי למעוטי עיקור סימנין. כלומר דבשחיטה פסול ולמליקה כשר: והתני רב יחזקאל אין עיקור סימנין לעוף כגון דנקט מראשו כו'. כלומר דלא שבר המפרק' ממש במליקה אלא כגון דנקט מראשו והגרים ואזיל עד דמטא תתאי וכדרב הונא אמר רב אשי וכו' כלומר כשם שהגרמה פסול בשחיטה כך במליקה:

[א] נראה דמפרש דר' ינאי פליג על הא דאמרי הרובין דמתני' בדלא אהדר דמשמע דמחזיר סימנין לאחורי העורף ושוחט כשר וע"ז הוכיח ממתני' דפסול. ולכן אפשר להגיה בדברי רבינו כ"מ שכתוב לשון שחיטה צ"ל לשון מליקה ובמקום מליקה צ"ל שחיטה וזה יהי' עולה פירושו מתוך כפירש"י.

מסורת הש"ס

[א] [לעיל יט.], [ב] לקמן ס: [כח. פה: קדושין עח. נזיר כט. לעיל ד.], [ג] [ויקרא א], [ד] [צ"ל ורבה], [ה] כפ"א: כשחיטה, [ו] [צ"ל דבור אחד], [ז] בס"י והוא נמי, [ח] [לעיל ט.], [ט] [צ"ל חטאת העוף], [י] רש"ל מ"ז, [כ] צ"ל שמוטות, [ל] [לקמן ט.], [מ] ס"א לא גרסינן.

◆

תורה אור השלם

1. וְהֵבִיא אֹתָם אֶל הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת אֲשֶׁר לַחַטָּאת רִאשׁוֹנָה וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל: ויקרא ה ח

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אילימא וכו' דקאמר בסמוך לא אמרן אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אבל למ"ד:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה לא אמרן וכו' ובשדרה ומפרקת חשיב טרפה. נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד תיהני ליה סכין לטהורי וכו' ושייך לעמוד ב' כנלע"ד:

◆

מוסף רש"י

הגרים שליש. תחלה, שהתחיל לשחוט למעלה מן הטבעת ושחט רוב אמרין במקום שחיטה, פסולה. דילמא הויא של בהמה ברוב סימן הוא וכשנתחך רוב הסימן לא נתחך אותו הרוב בשחיטה (לעיל יט.). למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה. ואפילו מתורה שבעל פה מהלכה למשה מסיני אין לו, אלא מדברי סופרים, ואין נבלת עוף קרויה נבלה אלא אם כן מתה מאליה או הרגה במכה שלא על ידי סימנים, אבל נחירה או עיקור סימנין כשר בו (לקמן כו.) יליף מושפך את דמו, בשפיכה בעלמא (קדושין עו.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones